SPRAWY PEDAGOGICZNE

DODATEK DO „ŻYCIA KRZEMIENIECKIEGO"

NR. 2 KWIECIEŃ 1932 ROK I.

WYCIĄG
ZE SPRAWOZDANIA SZKOLNEGO LICEUM KRZEMIENIECKIEGO I DZIAŁALNOŚCI OŚWIATOWEJ POZASZKOLNEJ ZA ROK 1930/31.

W wyciągu niniejszym uwzględniono sprawy, mogące zainteresować szerszy ogół,—opuszczono wobec tego wiele danych szczegółowych z życia szkół, jak również to wszystko, co z racji swoistych warunków pracy byłoby dla niezwiązanych bezpośrednio ze szkołami licealnemi trudno dostępne;— pomija się także, z powodu nieznacznych bardzo różnic w działalności zakładów, zestawienia z rokiem ubiegłym.

Działalność internatów, Bibljoteki L. K. i Muzycznego Ogniska Wakacyjnego omawia się w najogólniejszym tylko zarysie.

R e d a k c j a.

I. STAN LICZEBNY

W skład Liceum Krzemienieckiego wchodziły uczelnie z następującą liczbą klas-kursów i młodzieży:

Zakłady naukowe	klas kursów	Liczba młodzieży		
		chłopców	dziewcząt	razem
a) Gimnazjum im. T. Czackiego	5	103	62	165
b) Seminarjum Nauczycielskie	6	86	110	196
c) Szkoła Ćwiczeń	10	158	149	307
d) Szkoła Rolnicza z wydz. rolnym i leśnym	6	177	—	177
e) Przedszkole	1	12	24	36
f) Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa	3	29	—	29
R a z e m	31	565 (62.1%)	345 (37.9%)	910
w roku szk. 1929/30	29	538 (59.6%)	364 (40.4%)	902

Religja uczniów	Ogółem	w tem											
		gimnazjum		seminarjum		szkoła ćwiczeń		szk. rol.	przedszkole		szk. rz.-p.	Razem	
		chł.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.	chł.	dz.	chł.	chł.	dz.
rzym.-katol.	668	87	48	49	63	117	108	149	4	21	22	428	240
gr.-katol	3	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2
prawosł.	188	9	6	32	31	33	35	26	7	2	7	114	74
ewangiel.	3	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	1
mojżesz.	48	6	7	5	15	8	5	—	1	1	—	20	28
Razem	910	103	62	86	110	158	149	177	12	24	29	565	345

Pod względem wyznaniowym 73,4% stanowili rzym.-katol., 20,7% prawosławni, 5,3% wyznania mojżeszowego, na inne wyznania przypadało 0,6% ogólnej liczby.

Narodowość uczniów.

polska	677	88	49	51	66	117	108	150	4	21	23	433	244
ukraińska	110	3	—	23	19	14	20	16	7	2	6	69	41
rosyjska	65	6	6	5	7	17	16	8	—	—	—	36	29
czeska	10	—	—	2	3	2	—	3	—	—	—	7	3
żydowska	48	6	7	5	15	8	5	—	1	1	—	20	28
Razem	910	103	62	86	110	158	149	177	12	24	29	565	345

Pod względem narodowościowym 74,4% stanowili Polacy, 12,1% Ukraińcy, 7,1% Rosjanie, na inne narodowości przypadało 6,4% ogólnej liczby.

Pochodzenie uczniów.

z Wołynia	677	78	53	66	87	148	144	60	9	8	24	385	292
z woj. wschodn.	40	1	—	3	5	3	—	28	—	—	—	35	5
z woj. centraln.	97	9	2	6	5	1	2	51	3	16	2	72	25
z woj. połudn.	53	6	6	6	13	3	1	15	—	—	3	33	20
z woj. zachodn.	18	1	—	1	—	—	—	16	—	—	—	18	—
z Z. S. S. R.	14	1	—	3	—	2	2	6	—	—	—	12	2
z zagranicy	11	7	1	1	—	1	—	1	—	—	—	10	1
Razem	910	103	62	86	110	158	149	177	12	24	29	565	345

Większość uczniów, a mianowicie 74,4% pochodzi z Wołynia, z Z. S .S. R.—1,5%, reszta młodzieży tj. 24,1% pochodzi z różnych dziel-

nic Polski i z zagranicy.

Zatrudnienie rodziców	Ogółem	w tem											
		gimnazjum		seminarjum		szkoła ćwiczeń		szk. rol.	przedszkole		szk. rz.-p.	Razem	
		chł.	dz.	chł.	dz.	chł.	dz.	chł.	chł.	dz.	chł.	chł.	dz.
Większi pos. ziem.	25	6	1	—	—	5	3	10	—	—	—	21	4
Roln. dr. i of. roln.	200	16	2	44	23	24	13	67	—	—	11	162	38
Właśc. nier. miejs.	19	5	3	—	3	—	—	8	—	—	—	13	6
Przemysłowcy	64	9	5	9	14	4	8	2	1	2	10	35	29
Kupcy	44	2	2	8	10	7	8	2	2	—	3	24	20
Urzędnicy	250	24	17	6	16	53	62	45	9	16	2	139	111
Nauczyciele	76	6	10	2	6	22	14	11	—	5	—	41	35
Wojskowi	15	2	2	3	2	4	1	1	—	—	—	10	5
Wolne zawody	61	8	10	—	11	9	13	9	—	1	—	26	35
Inne zawody	156	25	10	14	25	30	27	22	—	—	3	94	62
Razem	910	103	62	86	110	158	149	177	12	24	29	565	345

Najwięcej uczniów pochodzi ze sfery inteligencji pracującej (urzędnicy, nauczyciele, oficerowie, wolne zawody), a mianowicie 44,2°/₀ ogólnej liczby, na drugim miejscu stoja dzieci rolników drobnych i oficjalistów rolnych—22°/₀.

Rezultaty pracy uczniów:

Szkoła	W końcu roku szk. klasyfik. uczniów	Z tego		Z pośród niepromow.	
		promowano do nast. kl. i ukończ. szkołę	nie promowano	pozostało w szkole	wystąp. dobr. usunięto lub skier. do in. szkół
Gimnazjum	157	123	34	21	13
Seminarjum	183	152	31	16	15
Szkoła Ćwiczeń	300	283	17	17	—
Szkoła Rolnicza	177	149	28	6	22
Szkoła Rzem-Przemysł.	29	27	2	1	1
Razem	846	734	112	61	51
		86,8%	13,2°/₀		

Z pośród klasyfikowanych promowano do następnej klasy i ukończyło szkołę 86,8°/₀, niepromowano zaś 13,2°/₀. W porównaniu z rokiem

poprzednim liczba promowanych wzrosła o 6,6%.

Abiturjenci:

W roku sprawozdawczym świadectwa dojrzałości otrzymało:

		chłop.	dziew.	Razem
w Gimnazjum		16	6	22
w Seminarjum		10	11	21
w Szkole Rolniczej	wydz. rolny	21	—	21
	wydz. leśny	26	—	26
Razem		73	17	90

Ponadto w szkole rzemieślniczo przemysłowej 4 uczniów otrzymało świadectwa czeladnicze.

Zamieszkanie uczniów:

	w internacie	u rodziców	na stancjach
Gimnazjum	51	84	30
Seminarjum	128	36	32
Szkoła Ćwiczeń	67	213	27
Szkoła Rolnicza	171	6	—
przedszkole	—	36	—
Szkoła Rzem.-Przem.	29	—	—
Razem	446	375	89
	49%	41,2%	9,8%

Z utrzymania w internatach poza 446 wychowankami stałymi korzystała także młodzież pozainternatowa w liczbie 19, co razem stanowiło 465 młodzieży, czyli 51,1% ogólnej liczby.

Utrzymanie młodzieży w internatach:

	w Krzemieńcu		w Białokrynicy	w Smydze	Razem	o/o
	męski	żeński				
a) bezpłatnie (stypendyści)	52	48	13	21	134	30%
b) za częśc. opł. (pół styp.)	39	31	45	8	123	27,6%
c) za całkowitą opłatą	53	23	113	—	189	42,4%
Razem	144	102	171	29	446	

Poniższe zestawienie wykazuje liczbę i wysokość udzielonych stypendjów młodzieży:

Szkoła	Na sumę zł.	Liczba stypendjów	w tem						
			75 zł	60 zł	50 zł	45 zł	30 zł	25 zł	15 zł
w Gimnazjum	19.119	42	9	15	—	—	18	—	—
w Seminarjum	37.217,30	83	7	41	3	—	32	—	—
w Szkole Ćwiczeń	18.953,75	45	1	24	—	—	19	1	—
w Szkole Rolniczej	26,718	64	—	13	—	19	26	—	6
Razem	102.008,05	234	17	93	3	19	95	1	6

Ponadto szkoły udzieliły młodzieży zasiłków doraźnych na kwotę 1743,60 zł. oraz subwencjonowały bursę T-wa Przyjaciół Młodzieży Licealnej na kwotę 3000 zł. Młodzież z repatrjacji poza stypendjami L. K. korzystała także z zasiłku Min. P. i O. Sp. na ogólną sumę 9.097 zł.

Liczba nauczycieli:

W szkołach Liceum Krzemienieckiego pracowało ogółem 52 nauczycieli, mających pełną liczbę godzin oraz 12— niepełną, razem 64.

Ponadto w gimnazjum i seminarjum pracowało 2 instruktorów, prowadzących warsztaty szkolne i 1 instruktor muzyczny; w szkole rzemieślniczo-przemysłowej 2 instruktorów stolarskich.

II. ORGANIZACJA NAUKOWA.

System Daltoński.

Systemem daltońskim prowadzono następujące przedmioty:

w Gimnazjum i Seminarjum: 1) jęz. polski, 2) jęz. francuski i niemiecki (tylko w I półroczu, w II półroczu systemem lekcyjnym), 3) język ukraiński, 4) historja, 5) geografja, 6) fizyka z chemją, 7) matematyka, 8) przyroda, 9) nauka o Polsce współczesnej, 10) propedeutyka filozofji (w I półroczu, w II—systemem lekcyjnym).

W II-m półroczu jęz. francuski i niemiecki oraz propedeutyka filozofji przeszły na system lekcyjny. Zmiana nastąpiła na wniosek nauczycieli odnośnych przedmiotów.

Wyniki pracy młodzieży są zadowalające.

System daltoński zmusza młodzież do większej pracowitości i samodzielności.

Wyniki pracy systemem daltońskim polepszały się w każdym wypadku, gdzie nauczycielowi udało się wdrożyć młodzież do opanowania metod pracy.

Gimnastyka

W gimnazjum i seminarjum nauka gimnastyki prowadzona była sy-

stemem grupowym. Było sześć grup męskich i sześć żeńskich. Przydział młodzieży do grup uskuteczniano nie według klas, lecz według wieku fizycznego i stopnia sprawności, tak że do danej grupy należała młodzież z różnych hlas.

W roku sprawozdawczym z grup wyłączono w seminarjum kursy IV i V, a także dokonano nieznacznych przesunięć w grupach z powodu trudności w rozplanowaniu ćwiczeń przyrodniczych.

Prowadzenie ćwiczeń cielesnych grupami ma olbrzymią przewagę nad dawnym systemem.

Program ćwiczeń cielesnych na poszczególnych kursach i klasach w części usprawnienia osobistego młodzieży został całkowicie wykonany za wyjątkiem kursu IV, na którym była wielka ilość uczniów chorych. Co zaś do części teoretycznej, obowiązującej w seminarjum, to na kursach IV i V program został zwężony do minimalnych, koniecznych wiadomości.

Lekcje gimnastyki w szkole ćwiczeń przy seminarjum nauczycielskim odbywały się klasami, przyczem poczynając od kl. V wzwyż, chłopcy i dziewczęta ćwiczyły osobno.

W szkole rolniczej w Białokrynicy ćwiczenia gimnastyczne prowadzone były codziennie rano po 30 minut przed rozpoczęciem zajęć szkolnych.

Klasy dia dzieci uzdolnionych.

W roku sprawozdawczym klas dla dzieci uzdolnionych było 3 (V-b VI-b i VII-b). Klasy te liczyły uczniów: V-b—26, VI-b—16 i VII-b—19.

Do egzaminu do kl. V-b zgłosiło się 79 dzieci, z której to liczby przyjęto 25, do kl. VI-b—50, przyjęto 7-ro, do VII-b klasy promowano dzieci z kl. VI-b.

Celem spopularyzowania tych klas umieszczone były odpowiednie komunikaty w pismach wołyńskich, jak: Życie Wołynia i Przegląd Wołyński, oraz w Głosie Nauczycielskim i Życiu Liceum Krzemienieckiego. Ponadto nawiązano kontakt z organizacjami nauczycielskiemi na terenach poszczególnych powiatów Wołynia, informując nauczycieli szkół powszechnych, mogących najbardziej przyczynić się do nadsyłania odpowiednich kandydatów do tych klas.

Wyniki pracy w klasach dla uzdolnionych w porównaniu z klasami normalnemi przedstawiają się b. dodatnio. Program w tych klasach został przerobiony całkowicie i wszechstronnie oraz znacznie pogłębiony w stosunku do programu klas normalnych. Stosunek dzieci tych klas do pracy był jaknajbardziej sumienny i pełen zapału.

Promocje w tych klasash przedstawiały się następująco: w klasach V-b na ogólną liczbę 23 dzieci—promowano do następnej klasy wszystkie, w VI-b na 16 promowano 14 i w VII-b na 19—ukończyły szkołę wszystkie, z ukończonych 12 złożyło egz. do IV kl. gimnazjum licealnego, 5 do seminarjum, a 2 przeszło do innych szkół średnich.

Kształcenie artystyczne.

Liceum duży nacisk kładzie na wychowanie artystyczne młodzieży. Pracę tę prowadzą głównie nauczyciele muzyki, rysunków i dykcji.

Audycyj muzycznych dla młodzieży w roku sprawozdawczym odbyło się 10, z czego 5 zorganizowano siłami miejscowych nauczycieli, oraz 5 wykonała Orkiestra Wołyńska.

Oprócz przedstawień, organizowanych przez młodzież poszczególnych klas i kursów, w roku sprawozdawczym zorganizowane były dla młodzieży także 3 przedstawienia teatru „Reduta" i 4—Teatru Wojewódzkiego Wołyńskiego.

Dla uczniów V kursu seminarjum — obowiązkowo i klas VII i VIII gimnazjum — nadobowiązkowo. prowadzone były w ciągu 7 miesięcy (1 godz. tygodn.) wykłady z historji sztuki z przeźroczami. Z klas VII i VIII uczęszczało 30 uczniów.

Ponadto cała młodzież szkół Liceum Krzemienieckiego zwiedziła Ogólnopolską Wystawę Fotografiki zorganizowaną w Krzemieńcu.

W szkole ćwiczeń dzieci organizowały okresowe wystawy szkolne i samodzielne dekorowanie klas.

Z pośród części młodzieży gimnazjum i seminarjum zorganizowane były chóry: szkolny i kościelny. Szkoła ćwiczeń i szkoła rolnicza posiadały oddzielnie chóry szkolne. Część młodzieży gimnazjum i seminarjum należała do zespołów muzycznych (2 orkiestry dęta i symfoniczna). W szkole rolniczej była orkiestra symfoniczna składająca się z 43 uczniów.

Wprowadzoną w ubiegłym roku naukę dykcji kontynuowano i w roku sprawozdawczym. Przerabiany na lekcjach języka polskiego materjał wykorzystywano przy nauce dykcji do ćwiczeń w czytaniu, mówieniu i wygłaszaniu niektórych ustępów z pamięci. Z materjału tego czerpano również przykłady do ćwiczeń w prawidłowem wymawianiu trudniejszych dźwięków i zwrotów, przyczem zwracano uwagę na prawidłowe oddychanie.

W roku sprawozdawczym opracowano szereg inscenizacyj i recytacyj zespołowych, które wystawione były na scenie teatru szkolnego dla młodzieży i rodziców podczas różnych uroczystości i obchodów.

III. ORGANIZACJA WYCHOWAWCZA.

Internaty.

Internaty w Krzemieńcu mieszczą się w pięciu budynkach. z tego w trzech znajdują się internaty męskie a w dwóch żeńskie.

Internat w Białokrynicy mieścił się w jednym gmachu.

Wychowawstwa.

Wychowawców można podzielić na trzy kategorje:

a) wychowawcy-nauczyciele szkół licealnych, którzy opiekowali się pewną grupą młodzieży internatowej, z którą nie byli związani w szkole (6 wychowawstw).

b) wychowawcy-nauczyciele szkół licealnych, którzy na terenie internatu opiekowali się tylko tą młodzieżą, której wychowawcami byli w szkole. Praca ich ze względu na wychowawstwa klasowe w szkole, obejmowała młodzież internatu męskiego i żeńskiego (2 wychowawstwa); w szkole rolniczej tego rodzaju wychowawców było 5.

c) wychowawcy-nienauczyciele (6 wychowawstw). W szkole rzemieślniczo-przemysłowej obowiązki wychowawców pełnił jeden z nauczycieli i jeden instruktor.

Do obowiązków wychowawców należało wnikanie w życie internatowe młodzieży, zwłaszcza będącej pod całkowitą opieką Liceum, podnoszenie i wzbogacenie tego życia, oraz pielęgnowanie uczuć rodzinnych w wychowankach oderwanych od domu.

Ogólne kierownictwo internatów w Krzemieńcu powierzone było jednemu z nauczycieli seminarjum, w Białokrynicy zaś internat podlegał dyrektorowi szkoły rolniczej.

Opieka lekarska.

W roku sprawozdawczym zakłady naukowe posiadały dwóch lekarzy, jedną dentystkę i jedną pomocnicę.

Poza ambulatorjum lekarskiem i dentystycznem w Krzemieńcu i Białokrynicy zorganizowane były przy internatach dwie infirmerje, pozostające pod opieką lekarzy. Infirmerja w internacie męskim posiadała 15 łóżek, w internacie żeńskim—6 łóżek. Ponadto przy każdej z tych infirmeryj zorganizowane były izolatory. W szkole rolniczej infirmerja posiadała 10 łóżek.

W roku sprawozdawczym t. j. w drugiej połowie 1930/31 r. zakupiono i zainstalowano lampę kwarcową syst. Jesionka oraz lampę Sollux. W okresie tym wykonano 737 naświetleń. Młodzież szkoły rzemieślniczo-przemysłowej w Smydze korzystała z przychodni Kasy Chorych.

Ponadto prowadzone było w jednem z leśnictw licealnych, w Michałówce,—Sanatorjum (dom wypoczynkowy) dla młodzieży szkolnej, wyczerpanej nauką, chorej lub zagrożonej gruźlicą.

W roku sprawozdawczym młodzież wykorzystała 3812 dni kuracyjnych, z czego 39% kuracjuszów korzystało z bezpłatnego pobytu w Sanatorjum, 20,3% za częściową opłatą i 40,7% za całkowitą opłatą.

Zbiórki uczniowskie.

a) W gimnazjum zbiórki ranne uczniowskie w roku sprawozdawczym organizowane były doraźnie w miarę potrzeby. Zbiórki te nosiły charakter rozmaity, czasami informacyjny— sprawy z życia szkolnego i różne zarządzenia,—głównie zaś na zbiórkach poruszane były zagadnienia wychowawcze w związku z treścią życia szkolnego. Samo zagadnienie, co winno być treścią zbiórek, jak ożywić zbiórki i jak wciągnąć młodzież do aktywnego udziału w zbiórkach—pozostaje kwestją otwartą.

b) W seminarjum zbiórki ranne uczniowskie odbywały się raz w tygodniu o godz. 7.40 w piątki. Na zbiórkach tych poruszane były zagadnienia wychowawcze, społeczne i pedagogiczne, ogłaszane były komunikaty szkolne, ponadto młodzież składała sprawozdania z samorządów kursowych, organizacyj szkolnych np. spółdzielni i wycieczek. Niektóre zbiórki poświęcone były wybitnym postaciom współczesnym, z okazji obchodu rocznicy ich działalności.

W miarę potrzeby zbiórki młodzieży gimnazjum i seminarjum odbywały się wspólnie.

c) Zbiórki uczniowskie w szkole ćwiczeń odbywały się w każdą sobotę po 4-ej godzinie lekcyjnej. W zbiórkach tych brała udział młodzież wszystkich klas za wyjątkiem kl. I i II. Celem tych zbiórek było zapoznanie się i zbliżenie wszystkich dzieci między sobą, zapoznanie się przez odczytywanie i wysłuchiwanie sprawozdań klasowych z różnych przejawów życia koleżeńskiego w całej szkole. ośmielenie się i zapoznanie z pewnemi formami życia zbiorowego przez dyskutowanie, projektowanie i krytykowanie, a przez to przygotowanie się do życia społecznego. Prócz tego zebrania te dawały możność wyładowania energji twórczej w przedstawieniach, pokazach, deklamacjach i t. p. imprezach samorzutnie organizowanych.

Wszystkie zbiórki powyższe odbywały się pod nadzorem i kierunkiem nauczycielstwa.

Wycieczki szkolne.

W roku sprawozdawczym uczniowie wyższych klas gimnazjum (VII i VIII) oraz V kurs seminarjum odbyli wycieczki do Jaremcza, Worochty. Zaleszczyk, Bolechowa i Lwowa. Ponadto zorganizowane były dla pozostałych klas i szkół wycieczki w okolice Krzemieńca i po Wołyniu.

Warsztaty szkolne i pracownie uczniowskie.

Warsztaty szkolne obejmują 2 działy: dział drzewny (stolarstwo i tokarstwo) oraz dział metalowy (kowalstwo, ślusarstwo, tokarstwo) pod kierunkiem odpowiednich instruktorów.

Uczniowie zapisują się do warsztatów dobrowolnie. Klasa VII gimnazjum miała pracę w warsztatach obowiązkowo,

Stolarnia posiada 5 strugnic 1-osobowych i tyleż kompletów narzędzi, 3 tokarki do drewna i 1 do metalu z napędem nożnym. W stolarni może pracować równocześnie 9 uczniów, w dziale zaś metalowym 19 uczniów: 15 przy imadłach, 2 przy tokarce i w kuźni 2.

W ciągu roku sprawozdawczego z Pracowni Fotograficznej Uczniów L. K. korzystało stale 23 uczniów w tem: 3 ze szkoły ćwiczeń, 6 z seminarjum i 14 z gimnazjum. Prócz tego, w czasie wakacyj korzystało z Pracowni i porad kierownika kilkunastu słuchaczy Wakacyjnego Ogniska Muzycznego.

Organizacje uczniowskie.

Życie społeczne młodzieży szkolnej w roku sprawozdawczym przejawiało się przedewszystkiem w organizacjach uczniowskich.

A. Na terenie gimnazjum i seminarjum istniały następujące organizacje: Bratnia Pomoc, Spółdzielnia „Prąd", Koło Krajoznawcze im. W. Bessera. Koło Żywego Słowa, Koło Sportowe, ponadto Harcerstwo, do którego należała także młodzież szkoły ćwiczeń.

1) Zadaniem Bratniej Pomocy było przyjście z pomocą członkom w możliwie szerokim zakresie. Fundusz Bratniej Pomocy stanowiły składki członkowskie oraz zasiłki z innych źródeł. Z funduszu tego udzielono dwa stypendja na kwotę 150 zł., oraz pożyczek na kwotę 707 zł. Ponadto Bratnia Pomoc posiada bibljoteczkę złożoną z 800 książek, oraz wypożyczalnię plecaków (121)

2) Spółdzielnia „Prąd" postawiła sobie za zadanie propagowanie idei spółdzielczości na terenie szkolnym. Na zbiórkach rannych uczniowskich wygłoszone były trzy komunikaty, informujące o spółdzielczości.

Udziałowców Spółdzielnia posiadała 40. W roku sprawozdawczym sprzedano towaru ogółem za 4058 zł. 82 gr.

3) W roku sprawozdawczym Koło Krajoznawcze im. W. Bessera pracę swą poświęciło na zbieranie materjałów, dotyczących przemysłu ludowego w powiecie Krzemienieckim. Członków zwyczajnych Koło Krajoznawcze posiadało 80, przewodników 20.

Koło Krajoznawcze zorganizowało kurs dla przewodników po Krzemieńcu. Przyjezdnych wycieczek szkolnych oprowadzono 23. Ponadto Koło Krajoznawcze wysłało komplet ceramiki i strojów ludowych na wystawę krajoznawczą zorganizowaną w Pradze Czeskiej w czasie zlotu harcerskiego

4) Koło Żywego Słowa pracę swą poświęciło głównie artystycznej części programów obchodów i uroczystości, organizowanych na terenie szkół.

5) Koło Sportowe posiadało sekcje: gier sportowych, lekkoatletyczną, tennisową, ping-pongową, łyżwiarską, hokeyową, narciarską, saneczkową. Dobrze rozwijały się sekcje gier sportowych i lekkoatletyczna, które przeprowadziły kilka imprez sportowych z innemi szkołami. Duże zainteresowanie budziły sporty zimowe, zwłaszcza sekcja narciarska. Kółko sportowe posiada 35 par nart, pozatem około 60 uczniów posiada własne narty. W styczniu urządzony był dla młodzieży kurs narciarski. Sekcja hokeyowa urządziła szereg rozgrywek, które budziły duże zainteresowanie młodzieży i publiczności.

6) W skład hufca męskiego wchodziły 2 drużyny harcerskie, liczące 82 harcerzy, w skład hufca żeńskiego—2 drużyny, liczące 90 harcerek. W zorganizowanym przez hufiec obozie 2-tygodniowym w Kulczynie pod Łuckiem wzięło udział 12 harcerek. Ponadto 3 harcerki przeszły 4-tygodniowy obóz dla drużynowych, zorganizowany przez Komendę Chorągwi w Kulczynie i 1 harcerka—4-tygodniowy obóz dla drużynowych zuchów w Kościeliskach koło Zakopanego.

B. W szkole ćwiczeń istniał sklepik szkolny, prowadzący sprzedaż materjałów piśmiennych zorganizowany przez młodzież na zasadach spółdzielczości. Ponadto istniały koła—przyrodników i polonistów, zadaniem których było pogłębienie wśród członków wiedzy z tych dziedzin.

C. Na terenie szkoły rolniczej prowadziło w dalszym ciągu swe prace Towarzystwo Koleżeńskie, utrzymujące przy życiu dotychczasowe koła: Leśników, Rolników, Sportowe, Naukowe i Rozrywkowe.

Staraniem zarządu T-wa Koleżeńskiego zorganizowany został zjazd absolwentów szkoły, który odbył się w dniach 20 i 21 czerwca 1931 r., przyczem nawiązano kontakt z absolwentami szkół pokrewnych. Do T-wa należeli wszyscy uczniowie, wchodząc do różnych kół.

IV. MUZYCZNE OGNISKO WAKACYJNE.

Poza wymienionemi na wstępie zakładami naukowemi Liceum prowadzi t. zw. Muzyczne Ognisko Wakacyjne. W okresie wakacyj letnich 1931 r. M. O. W. zorganizowało 6 kursów 5-cio tygodniowych z zakresu muzyki i śpiewu dla nauczycieli szkół. Kursy śpiewu (W. K. N.) niższy i średni posiadały po 2 komplety, czyli razem kompletów było 8.

Na kursy te zgłoszonych było 293 kandydatów i kandydatek, z czego przyjęto 271, a zgłosiło się 211 osób

Jako dowód dużego zainteresowania nauczycielstwa kursami M. O. W. i potrzeby dokształcenia się—służyć może fakt, że na liczbę stałych uczestników Muzycznego Ogniska zapisało się 121 osób i podjęło systematyczne kształcenie się w muzyce w czasie roku szkolnego.

W czasie trwania tych kursów zorganizowano dla słuchaczów i publiczności m. Krzemieńca 10 audycyj muzycznych, z udziałem wybit-

nych sił artystycznych. Audycje te cieszyły się dużem powodzeniem.

V. BIBLJOTEKA LICEUM KRZEMIENIECKIEGO.

Zbiory Bibljoteki L. K.

Pozycje ksiąg inwentarzowych w roku sprawozdawczym obejmowały:

ks. inw. I (główna)	—	dzieł 5075	w	6664	tom.
ks. inw. II	—	„ 934	w	1015	tom.
stare druki i rękopisy	—	„ 27	w	28	tom.
	Razem	dzieł 6036	w	7707	tom.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba dzieł wzrosła o 79 czyli 162 tom. Tak nieznaczny przyrost dzieł tłumaczy się brakiem w roku sprawozdawczym funduszów na sprowadzanie nowych książek.

Zbiory numizmatyczne zwiększyły się w roku sprawozdawczym o 190 jednostek (monety o 188). Zbiór numizmatyczne zawiera 1779 monet.

W roku sprawozdawczym prenumerowano czasopism 43, w tem: pedagog.—12; liter.—4; in. nauk.—12; trakt o sztuce—4; innych—12, ponadto 6 dzienników. Z prenumerowanych czasopism Bibljoteka otrzymywała drogą wymiany za „Życie Liceum Krzemienieckiego" i „Nasz Widnokrąg"—10 różnych czasopism i wydawnictw perjodycznych.

Czytelnictwo.

Liczba czytelników z podziałem na grupy i uwzględnieniem liczby wypożyczonych dzieł:

	Personel pedagog.	Uczniowie	Urzędn. i niż. funkc. oraz rodz.	Czyteln. nielicealni	Razem	
Liczba czyteln. . .	49	92	102	238*)	481	
Beletrystyka . . .	881	126	1646	466	3119	53,9%
Dzieła naukowe . .	483	663	486	1035	2667	46,1%

Personel pedagogiczny i uczniowie L. K. korzystali ponadto z bibljotek szkolnych.

Z czytelni (czasopisma, dzienniki, podręczny dział, dzieła rzadkie, i inne) korzystało dziennie przeciętnie 7 osób.

VI. DZIAŁALNOŚĆ LICEUM NAZEWNĄTRZ.

W roku sprawozdawczym Liceum subsydjowało:

a) budowę publicznych szkół powszechnych,
b) cele społeczne,
c) towarzystwa i instytucje oświatowe na Wołyniu,

*) w tej liczbie mieści się 108 słuchaczy kursów wakacyjnych.

d) świadczenia humanitarne.

Liceum udzieliło pomocy przy dalszej budowie 3 szkołom, oraz przy rozpoczęciu budowy szkół. Ponadto subsydjowano inwestycje 7 szkoł: Ogółem na ten cel wydano kwotę 16,787 zł. 98 gr.

Pomoc Liceum w poczynaniach społecznych ludności wyrażała się w popieraniu i subsydjowaniu budowy i inwestycyj domów ludowych, kościołów i innych na ogólną sumę 8.893 zł. 75 gr.

Przy pomocy Liceum w roku sprawozdawczym powstały 2 domy ludowe. Ponadto udzielono subsydjum na budowę i remont kościołów.

Liceum w roku sprawozdawczym wspierało subsydjami poczynania oświatowe 8 towarzystw i instytucyj w Krzemieńcu, Łucku i Dubnie na sumę 21.448 zł. 94 gr.

Świadczenia humanitarne w sumie 7.221 zł. 16 gr. polegały na udzielaniu subsydjów instytucjom społecznym jak szpitale, ochronki przytułki i t-wa dobroczynne. Ponadto udzielano w wyjątkowych wypadkach pomocy wdowom i sierotom po zmarłych pracownikach kontraktowych L. K., nie posiadających żadnego zabezpieczenia materjalnego.

UWAGI METODYCZNE.

Jako uzupełnienie sprawozdania z Kursu dla Dyrektorów, które umieszczone było w Nr. 1 „Spraw Pedagog." podaję szereg uwag szczegółowych udzielonych nam przez instruktorów ministerjalnych. Na kursie bowiem wysłuchaliśmy również cały szereg wykładów metodycznych, połączonych ze zwiedzeniem pracowni dydaktycznych. Pracownie te mają swoje siedziby w gmachu Ministerstwa W. R. i O. P. przy ul. Hożej 88, a prowadzone są przez instruktorów ministerjalnych. We wszystkich pracowniach zamiast ławek są stoliki i krzesełka, wszędzie są szafy na książki i pomoce naukowe, stoliki na przezrocza, latarnie, obrazy, tablice i t. p. Instruktor ma stałe dyżury w pracowni i informuje osobiście i listownie jak urządzić pracownię, jakie są i gdzie można nabyć pomoce naukowe i t. p. Wszystkie przedmioty mają już swoje pracownie. Pracownie wydają „Poradniki".

Ciekawsze uwagi instruktorów. D-r M r o z o w s k a — Historja: Trzeba od czasu do czasu dać źródło, aby przekonać ucznia, że podręcznik nie jest wiedzą historyczną, a tylko wyborem pewnych uogólnień, zrobionych dla pewnych celów. Trzeba bowiem nauczyć myślenia historycznego. Tekst źródłowy może być po 1) jako punkt wyjścia do dyskusji i po 2) jako ilustracja do lekcji. Należy wymagać daty, która musi mieć treść, a nie ogólnikowo wieku: data jest zjawiskiem szczegółowem, a wiek—abstrakcją. Stosować ilustracje, które winny być objaśniane i od młodzieży objaśnienia tego wymagać Na lekcjach historji używać mapy historycznej, a nie innej; trzeba nauczyć czytać mapy.

D-r S z y s z k o w s k i —Metod. jęz. polskiego w gimnazjach; J. Saloni —w seminarjach. Lektura winna być podzielona na komplety według klas, w większej ilości tego samego dzieła (co najmniej 10 egz.). Pedagogika dzisiejsza twierdzi, że książek niedozwolonych zasadniczo niema, jeżeli mają wartość artystyczną. Lepiej książkę „drażliwą" z uczniami omówić, niż dopuścić, by była czytana pokryjomu. Dopuszczalne są cztery metody: wykładowa, erotematyczną (pytająca), dyskusyjna, laboratoryjna. O romantyzmie powinno się mówić ogólnie do-

piero po przerobieniu dzieł romantyków. Dopuścić, by uczniowie posługiwali się przy pisaniu słownikami ortograficznemi. Oryginalnością jęz. polskiego w seminarjum jest to, że gramatyka stanowi od kursu I do V całość wyodrębnioną. Dbać się powinno o korelację z historją. Niewskazanem jest, by historja literatury wyprzedzała historję. Teksty w bibljotece czytelnianej winny odpowiadać 3 warunkom: pod względem filologicznym nieskażone, mieć komentarze, nie zawierać rozwiązania. W bibljotece podręcznej poza tekstami winny być: Brücknera Słownik etymologiczny, Słowniki Arcta, Słownik staro-polski, Frazeologiczny i Lindego. Jedyną metodą przy czytaniu dzieła literackiego jest analiza; przed przystąpieniem do analizy uczeń winien dzieło poznać, przeżyć. W ciągu roku nauczyciel musi poprawić 10 wypracowań w danej klasie. Nauczyć pisać można tylko przez pisanie. Tak zwana „klasówka" ma być sprawdzianem tego, do jakich rezultatów uczeń doszedł.

Instr. B o r o w a — Muzyka w seminarjach. Kurs I: Doprowadzić klasę do wspólnego dźwięku. Mutujący może śpiewać ale b. cicho, delikatnie. Kształcić emisję głosów. Dawać do śpiewania melodje pełne życia, wesołe, a nie senne Dużo pieśni marszowych, ludowych (zwrócić uwagę na treść literacką). Powtórzyć materjał ze szkoły powszechnej w pierwszem półroczu, a w drugiem iść dalej, można nawet przerobić część materjału z drugiego kursu.

Na V kursie nie powtarzać materjału z niższych kursów, a powtórzyć program szkoły powszechnej w połączeniu z praktyką w szkole ćwiczeń. Seminarzysta na lekcjach nie powinien robić notatek, a posiłkować się podręcznikiem metodyki śpiewu. Śpiewników na klasę powinno być 15—20. W seminarjach za mało jest muzyki polskiej a za wiele obcej. Urządzać audycje muzyczne. Jeżeli szkołę nie stać na to, niech młodzież słucha koncertów z Filharmonji, nadawanych przez radjo Wszyscy uczniowie w grupie skrzypcowej (do 25 uczni) razem grają na lekcji, a nie pojedyńczo. Szkolne obchody trwać winny nie dłużej niż 1 i pół godz. Twórczość nauczycieli muzyki nie powinna być w programach obchodu uwzględniana. Hymn: „Jeszcze Polska nie zginęła" śpiewać tylko jednogłosowo (wydanie poprawne w Dz. Urzędow. Min. W. R. i O. P.) Dawać inscenizacje pieśni ludowych i łatwych wyjątków z Moniuszki, unikać trudnych rzeczy. Nauczyciel muzyki nie może zaniedbywać niezdolnych muzycznie. Usuwać ze szkoły „z braku słuchu" nie można, jeżeli z innych przedmiotów zapowiada się dobrze Lepszy dobry nauczyciel, niż dobry muzyk. Przy egzaminie wstępnym można przyjmować do seminarjum uczniów „bez słuchu", bo po 1) b. mało naprawdę jest takich ludzi i po 2) kandydaci na I kurs są w okresie mutacji i nie mogą wtedy wydać głosu.

Instr. W u t t k e — Metod. geografji. W nauczaniu geografji w przeważającej ilości wypadków jest jawny lub ukryty werbalizm. Wyniki nauczania geografji zależą od programu i metody. W metodzie pamiętać trzeba o tem, że uczymy żywe dziecko, i z psychiką tego dziecka liczyć się musimy.

Geografja przekształca się teraz w geozofję. Życie wprowadza do niej geopolitykę i geoekonomikę Dziś nie ilość wiedzy decydujące ma znaczenie. Wartość ma wykształcenie formalne. Trzeba ćwiczyć umysł ucznia w patrzeniu na zjawiska. Należy pamiętać, że nauka geografji w szkole się zaczyna, ale się nie kończy. Trzeba dać początek dobry, by ucznia nauczyć uczyć się geografji przez całe życie. Nauczyciel musi być organizatorem pracy. Stosować metodę laboratoryjną uzupełnioną przez metodę dyskusyjną, w której chodzi o pokonywanie oporów umysłowych. Szkoła pracy pokonywała głównie opory fizyczne, więc była jednostronna. Trzeba umieć wykorzystać fantazję, umiejętność wżywania się w zimno północy, w grozę puszczy podzwrotnikowej. Dziecko przynosi do szkoły instynkt geograficzny, instynkt w odszukiwaniu, gdzie? co? jak? Dziecko zna tę geografję w pod-

świadomości. Szkoła musi ją z podświadomości wydobyć na powierzchnię świadomości.

Instruktorzy Bielecki i Rusiecki — Met. matematyki. Dzisiejsza szkoła jest chora na niedostateczną egzekutywę, nie umie utrwalać wiadomości. Wiadomości muszą przejść — jak chce Nawroczyński — w umiejętności. Z celów materjalnego i formalnego oba są ważne, dominującym jest wszakże cel formalny. Matematyk ma rozwijać inteligencję ucznia. Metoda dogmatyczna musi być potępiona. Forma heurustyczna jest cenna. Nie wszystkie działy wszakże mogą być tą formą prowadzone. Ewolucja form dotyczy nietylko poszczególnych działów, uwzględnić również należy rozwój dziecka. Inaczej uczyć trzeba w I a inaczej w VIII klasie. Cała matematyka jest jedną wielką dyskusją, wyróżnianie więc osobnych działów i nazywanie ich dyskusją jest niewskazane. Dyskusja przerodziła się w karykaturę, którą należy zwalczać. Dyrektor, kontrolując pracę nauczyciela, pamiętać musi: 1) czy nauczyciel, doprowadzając do pojęć, nie robi tego mechanicznie. Droga doprowadzająca do pojęć jest najbardziej kształcąca. 2) czy wiadomości przekształciły się w umiejętności t. j. czy dobrze są utrwalone, 3) czy stosowana jest dobrze umiarkowana heureza. 4) czy dobrze zorganizowana jest praca domowa ucznia.

Czego szkoła powszechna z matematyki nie zrobiła, to seminarjum na I i na II musi przerobić. Liczby względne wprowadzić dopiero w II półr. na I kursie. Materjału z IV kursu nie przerzucać na V, a raczej opuścić. Kurs V ma swoisty program. Matematyk powinien rozpocząć metodykę matematyki od IV kursu i, od czasu do czasu, winien zajrzeć do szkoły ćwiczeń i przekonać się jak jego uczniowie opanowali materjał. Przy tej okazji wiele może się sam nauczyć. Geometrja winna być zaczynana od początku. Jest to jedyna nauka, która może być prowadzona dedukcyjnie. Należy jednak rozpoczynać od indukcji, zbierać materjał, wyprowadzać wnioski. Z miernictwa tylko kilka ćwiczeń przeprowadzić. Na III kursie musi być geometrja wykreślna. Na stereometrję nie trzeba wiele czasu tracić, bo niema ona większej wartości kształcącej. Algebra jest przesadzona. Potrzebny jest pierwiastek kwadratowy. Jeżeli niema czasu, poświęcić trygonometrję i logarytmy, przerobić dobrze program niższych kursów. Na I kursie nie śpieszyć się. Dużo praktycznych zadań stosować. Notatki uczniów są skandaliczne. Wymagać od ucznia pary ekierek, cyrkla i 2 zeszytów: jeden do matematyki i jeden do geometrji. Na I kursie winno być 10 zadań szkolnych w ciągu roku, na wyższych mniej. Nie dawać zadań za trudnych, trzeba brać o 4 oktawy niżej, niż na tablicy.

Instr. D-r Gawecki i Pniewski — Met. fizyki. Jednym z warunków wykonania programu jest planowość. Na początku roku nauczyciel musi zorjentować się, co chce i może przerobić. Zgłasza wnioski, dotyczące zmian w programach. Te zmiany komunikuje się Kuratorjum, by nie było niespodzianek przy maturze. Wnioski dotyczyć mogą przesunięć pewnych działów oraz usunięcie niektórych partyj materjału. Usuwać nie należy tych działów, które mogą być przerobione laboratoryjnie i mają praktyczne znaczenie. Podręcznik nie może być lekceważony, jako utrwalenie wiadomości, zdobytych w pracowni. Uczeń może korzystać ze sprawozdań robionych przez młodzież, ale tylko wtedy, gdy zostały przez nauczyciela sprawdzone. Uczenie się z t. zw. notatek jest niedopuszczalne, gdyż zwykle są one pełne błędów i opuszczeń. Należy nauczyć korzystania z dzieł naukowych. Szkoła winna mieć „Dzieje rozwoju fizyki", które niedawno ukazały się w handlu.

Instruktor Gemborek — Metod. nauk przyrodniczych. Najstosowniejszą jest metoda laboratoryjna. Niezbędne jest jasne sformułowanie zagadnienia.

Jednostka metodyczna ma przebieg następujący:
zagadnienie — zadanie — ustalenie sformułow. wyników — wniosek — nowe zagadn. Zagadnienie np. takie: Jak jest zbudowany liść? — może sformułować nauczyciel. Może również uczynić to klasa, uczeń. W omówieniu wstępnem chodzi o wybranie projektu, jak wykonać zadanie, które jest właściwem ćwiczeniem. Po wykonaniu ćwiczenia następuje omówienie końcowe, w którem ustala się wyniki, wyprowadza wniosek, z którego może wypłynąć nowe zagadnienie. Uczeń musi być czynny głównie przy wykonywaniu zadania, wyprowadzaniu wniosków, ustalaniu wyników oraz przy wysuwaniu nowych zagadnień przez pytania.

Najważniejszą cechą notatek ucznia, to dobry rysunek, który powstaje odrazu na czysto na podstawie obserwacji obrazu (nie zezwalać na rysowanie w domu). Niedopuszczalne są sposoby uśmiercania zwierząt w obecności młodzieży i nigdy nie poddawać dysekcji zwierząt, hodowanych w klasie. Wycieczki odbywają się zawsze podług ustalonego planu, wcześniej uczniom zakomunikowanego; wynik omówiony w klasie. Do domu nie zadawać: upiększania rysunków w szkole wykonanych, przepisywania z książki definicji i przerysowywania rysunków. Ogród biologiczny traktować jako pracownię, pracuje w niej młodzież. Klasę, jeżeli liczy ponad 25 uczniów, dzielić należy na grupy.

Wiz. Wojtów — Dydaktyka robót ręcznych. Rys historyczny robót w polskiej szkole:

a) wycinanki—zapapierzyły szkołę, więc je w 1925 r. skasowano.

b) slöjd—wprowadził przepaść między rzemiosłem a szkołą: zaśmiecony przez masę bezużytecznych rzeczy.

c) okres własnych pomysłów.

d) okres pomocy naukowych (według wiz. Wojtowa: niemocy naukowych).

e) okres kory i patyczków (chwalić Boga i to przeminęło).

f) droga uczciwego rzemiosła.

System ten był zobrazowany na P. W. K. w Poznaniu. Były tam prace w takim porządku ułożone, w jakim powinny być wykonywane w szkole. Dalsze uwagi prelegenta, dotyczące realizacji programu opuszczam, gdyż znajdą się one w „Poradniku“, który ma się ukazać. Zaznaczę tylko, że winna istnieć korelacja, tj. zazębianie nauki robót z innemi przedmiotami. Nauczyciel robót winien zebrać od nauczycieli innych przedmiotów zapotrzebowania na przedmioty, niezbędne w szkole w takim czasie, aby miał czas je wykonać.

Franciszek Hilczer.

Redaguje Kazimierz H. Groszyński.

Wydawcy: Liceum Krzemienieckie, Wydział Powiatowy w Krzemieńcu, Zjednoczenie Organizacyj Społecznych Powiatu Krzemienieckiego.

Adres Redakcji: Krzemieniec, Liceum.
Adres Administracji: Krzemieniec, Wydział Powiatowy.

Tłoczono w drukarni W. Cwika w Krzemieńcu.